20/12/2021

«Το Τυπικό των ακολουθιών της Εκκλησίας μας»: Διάλογος στο «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει…»

/ Ενορίες

Μία ακόμη εκδήλωση στο πλαίσιο της σειράς «Ελεύθεροι διάλογοι», του διαδικτυακού προγράμματος «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει…», του Ιερού Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς, πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 17 Δεκεμβρίου, με θέμα: «Το Τυπικό των ακολουθιών της Εκκλησίας μας». Συμμετείχαν, ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Θωμάς Χρυσικός, της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών και ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Χρυσοβαλάντης Θεοδώρου, της Ιεράς Μητροπόλεως Κηφισίας, Αμαρουσίου και Ωρωπού. Την συζήτηση συντόνισε ο δημοσιογράφος Κωνσταντίνος Δαντίλης.

Ξεκινώντας την συζήτηση, αναφορικά με το τι είναι το τυπικό, αυτό που αρχικά τονίστηκε είναι πως το τυπικό είναι ο τρόπος με τον οποίο η Εκκλησία βαδίζει μέσα στον κόσμο. Προσπαθεί, δηλαδή, όπως ειπώθηκε χαρακτηριστικά, το τυπικό, να αποτυπώσει την τάξη των ουρανίων πραγμάτων, στο ιστορικό γίγνεσθαι, στην καθημερινότητα. Και αυτό κυρίως, στην λατρεία της Εκκλησίας. Οι διατάξεις του τυπικού, έχουν την έννοια ότι τάσσεται ο άνθρωπος, μπροστά στην προσευχή, στην πρόσωπο προς πρόσωπο συνέντευξη του με τον Θεό, να μπαίνει σε έναν δρόμο. Οι τυπικές διατάξεις είναι μητρική αγκαλιά.

«Είναι ένα καταστάλαγμα εμπειρίας, δεν είναι μία κατασκευή. Έρχεται από τα χρόνια της αποστολικής περιόδου, έχει ρίζες και προ αυτής και πάντα υπήρχε στην λατρεία της Εκκλησίας μία τάξη και μία ευπρέπεια. Διότι αναφερόμενοι στον Θεό, προσεγγίζουμε το «καθ' ομοίωσιν». Και όντας στην λατρεία του Θεού, μπροστά στον Θεό, έχουμε μέσα μας την ετοιμότητα της εκτύπωσης της ομοιότητος Του. Ομοιάζουμε με τα αγγελικά τάγματα τα οποία υμνολογούν διαρκώς, έχουμε τάξη ουρανίων ταγμάτων και πραγμάτων, ακριβώς την ώρα της λατρείας, της συνάξεως, της κοινής προσευχής», όπως ειπώθηκε.

Το τυπικό είναι μία παράδοση αιώνων, πολυποίκιλη, που εξαρτήθηκε από κοινωνικές, εκκλησιαστικές, ιστορικές, ακόμη και οικονομικές συνθήκες. Όλη αυτή η προφορική και γραπτή παράδοση και οι συνήθειες, άρχισαν να μορφοποιούνται στο διάβα των αιώνων, να εξαρτώνται από μεγάλα μοναστικά κέντρα ή μεγάλες Εκκλησίες, και αποτυπώνονται αυτά τα στοιχεία σε γραπτά κείμενα. Και δημιουργήθηκαν πολλά τυπικά, τα οποία συναγωνίζονταν να προσεγγίσουν τα της λατρείας του Θεού, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Το τυπικό, όπως επεσήμαναν οι δύο κληρικοί, δεν δεσμεύει μόνο τους ιερείς και τους ιεροψάλτες, αλλά διακονεί και εξυπηρετεί και τον λαό. Διότι ο λαός είναι συμμέτοχος, συλλειτουργός στις ακολουθίες και τα μυστήρια της Εκκλησίας μας.

«Το άναμμα του κεριού του πιστού, είναι μέρος της τάξεως της Εκκλησίας. Είναι μία πράξη ιεροτελεστική, μία πρώτη αναφορικότητα της ύπαρξης του ανθρώπου, που επανευρίσκει το κέντρο του, ερχόμενος από τον κόσμο της πληθωρικότητας και της πολυπλοκότητας, και ψάχνει να βρει την αναφορά του. Όπως χτίζεται το μελισσοκέρι με την ευωδία των ανθέων, έτσι χτίζεται και η, πρόσωπον προς πρόσωπον, ύπαρξη του ανθρώπου, στην κοινωνία του με τον Θεό. Όταν στον πιστό σήμερα, του δίνεται παραφίνη, ήδη αυτό είναι μία έκπτωση, η πρώτη που συναντά μπαίνοντας στην Εκκλησία, να βρει το κέντρο και την αναφορικότητα του», όπως επισημάνθηκε.

Οι διατάξεις του τυπικού, όπως ανέφεραν, έχουν την έννοια ότι τάσσεται ο άνθρωπος, μπροστά στην προσευχή, στην πρόσωπο προς πρόσωπο συνέντευξη του με τον Θεό, να μπαίνει σε έναν δρόμο.

Οι τυπικές διατάξεις είναι μητρική αγκαλιά, τόνισαν. Είναι κυρίως το βίωμα, το οποίο πρέπει να προσεχθεί πάρα πολύ, θέλει ποιμαντική αγωνία και έμπνευση, δεκτικότητα από τους ανθρώπους.

Και συνεχίζοντας εξήγησαν πως η φύση μας από την στιγμή της πτώσεως, έχασε τον δρόμο. Το τυπικό προσπαθεί να μας αγκαλιάσει στον δρόμο, που οδηγεί με ασφάλεια στον πραγματικό μας τόπο, τον τόπο όπου εικονίζουμε πραγματικά τα Χερουβίμ και αναμέλπουμε στην Παναγία Τριάδα, τον τρισάγιο ύμνο, όπως αναφέρεται στον Χερουβικό ύμνο.

«Για να γίνει αυτό, πρέπει η αναμέτρηση μας με τις βιοτικές μέριμνες, να βρεθεί στο υψηλότερο δυνατό στάδιο της. όχι να καταργήσει την βιοτική μέριμνα, αλλά να την κατατάξει. Γιατί απέναντι στον Θεό, η βιοτική μέριμνα, δεν μπορεί να κοστίζει την αλλοτρίωση του ανθρώπου, από την σχέση μαζί Του. Ο Θεός είναι Εκείνος που θα του δώσει τα της βιοτικής μέριμνας, αν Τον εμπιστευθεί πραγματικά. Βρίσκεται μπροστά στον Θεό με όλο του τον κόσμο, να τον προσφέρει στον Θεό. Παίρνει μαζί του έναν κόσμο τον οποίο προσκομίζει στον Θεό, να τον αλλοιώσει, να τον μεταμορφώσει», όπως υπογραμμίστηκε.

Η προσωπική μας συμμετοχή στο τυπικό, είναι ευθύς εξαρχής, στην είσοδο μας στο ναό. Στεκόμαστε σε ένα στασίδι, και αυτό το στασίδι, όπως περιγράφηκε στην συζήτηση, είναι ο τόπος και ο χώρος, που θα προσπαθήσουμε, με την βοήθεια της υμνολογίας, της τελετουργίας, των κινήσεων, των αισθήσεων, δηλαδή της συμμετοχής του όλου ανθρώπου, να γίνει ο τάφος των παθών και η ανάσταση, δια των αρετών, που ασκούνται εκείνη την ώρα με την υπομονή μας.

Το τυπικό εξαπολύει μύδρους όταν παραιτείσαι από τις διατάξεις του, τόνισαν οι δύο ιερείς. Η λειτουργία του στασιδίου, που αντικαταστάθηκε σήμερα από την καρέκλα, θεατρικοποίησε την λατρεία.

Το στασίδι είναι μία πολυεπίπεδη πρακτική, σε κρατά σε πλαίσια που σημαίνει ότι ο τόπος σου, είναι ο τόπος από τον οποίο σε καλεί ο Θεός κι αυτός ο τόπος έχει τα περιορισμένα πλαίσια της φυσικής πραγματικότητας, που κάποια στιγμή θα σε εγκαταλείψει.

Όλες οι ακολουθίες, ετοιμάζουν για την τέλεση της θείας Λειτουργίας, ως μία κορύφωση πνευματική που προέρχεται μέσα από την διδαχή και την υμνολογία,

φτάνοντας στην κοινωνία του Σώματος και του Αίματος του Χριστού.

Το ότι έχει παραιτηθεί ο λαός του Θεού στην θεατρικοποίηση της λατρείας και στην παθητική στάση, είναι γιατί εξέπεσαν βασικά στοιχεία της εκκλησιαστικής ζωής. Και αυτό που επισημάνθηκε είναι πως πρέπει πρώτα να κατηχηθούν οι ίδιοι οι κληρικοί. Να ξέρει ο κληρικός από την ώρα που μπαίνει στο ναό, τι κάνει και γιατί το κάνει.

«Ο άξονας θυσιαστηρίου και αναλογίων, λειτουργεί αποτελεσματικά και κάνει την προσευχή, μέθεξη στη λατρεία. Όλη αυτή η ιστορία των διακονημάτων, της λατρευτικής ζωής, της υμνολογίας, των ευχών, των αναγνωσμάτων, γίνονται αιτία ώστε ο λαός να συναντά την συνισταμένη της προσευχής του, στον άνθρωπο ο οποίος έχει το ανάλογο χάρισμα του διακονήματος. Ο λαός στην λατρεία διακονεί, προσεύχεται, είναι σε καρδιακή ετοιμότητα, μετέχει. Αν ο φορέας είναι ο ψάλτης ή ο αναγνώστης, ή ο κληρικός εντέλει, ο λαός ενατενίζει αυτό το οποίο γίνεται και συμπορεύεται με αυτό, δεν μένει ποτέ άδειος, και δεν είναι ποτέ παθητικός», ανέφερε χαρακτηριστικά.

Είναι πολλά τα ατυχήματα της λατρείας, παρατήρησαν, τα οποία δεν παραπέμπουν σε καμία τυπική διάταξη, τα οποία καταστρατηγούν την αρμογή της λατρείας, τα οποία εκθέτουν τον λαό και τον κλήρο σε μία άσχετη κατάσταση.

Η Εκκλησία μας έχει δύο μεγάλες πηγές, τις ευχές και την υμνολογία. Ότι έχει σχέση με την υμνολογία, εξελίχθηκε και εξελίσσεται. Για το υμνολογικό περιεχόμενο, το οποίο εισάγεται στο σταθερό μέρος, τον σκελετό των ακολουθιών, που αλλάζει καθημερινά και ντύνει τις ακολουθίες του νυχθημέρου, δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός ιερέως. Μπορεί ο λαϊκός ή ο μοναχός, να τις αναγνώσει μόνος του.

Το άλλο μεγάλο μέρος που αποτελείται η λατρεία της Εκκλησίας, είναι οι ευχές. Αυτό το μέρος, σχεδόν από την δημιουργία του, δεν έχει αλλάξει. Οι ευχές της αναφοράς, των μυστηρίων, δεν άλλαξαν μέχρι σήμερα.

«Αυτό που δεν πείραξε η Εκκλησία τόσους αιώνες, ερχόμαστε να το κρύψουμε. Ερχόμαστε να εμφανίσουμε εκείνο που έχει την δυνατότητα της αλλαγής, και κρύβουμε εκείνο που δεν μεταβάλλεται. Τελικά, το περιεχόμενο και την πηγή των μυστηρίων, την αποκρύπτουμε από τον λαό, ωσάν ο λαός να μην είναι άξιος να ακούσει τις ευχές. Η γνώση του υλικού, η προέλευση και η ιστορία του, είναι πολύ σημαντική. Και οι κινήσεις του ιερέα, του διακόνου, του κανονάρχη, του εκκλησιάρχη, των ιεροψαλτών, είναι πολύ σημαντικές και είναι περιγραφόμενες στα τυπικά της Εκκλησίας», όπως τονίστηκε.

Τα άμφια είναι επίσης ένα πολύ μεγάλο ζήτημα. Το χρώμα που κυριαρχεί, που διδάσκει, που θεολογεί, είναι το λευκό. Το λευκό της καθαρότητας, εσωτερικής και εξωτερικής, ενός ιερέως.

Αυτό το χρώμα, με την πάροδο των αιώνων, εμπλουτίστηκε επηρεαζόμενο από τις τάσεις της υφαντουργίας ή των χρωμάτων των κλωστών τη δύσεως, μπερδεύτηκε ταυτόχρονα και με τις ενδυμασίες των αρχόντων και των αυτοκρατόρων, και έφτασε ως τις ημέρες μας.

Για να τονιστεί στο τέλος της συζήτησης: «Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μία τάση επιστροφής στις ρίζες με απλούστευση των εξωτερικών αμφίων, και ως προς το χρώμα, και ως προς τον τύπο της ποιότητας του υφάσματος καθαυτού. Τα άμφια του ιερέα είναι λειτουργικά άμφια, που με τις ευχές που το καθένα προσδιορίζει, κατά την ένδυση του, παραπέμπει θεολογικά σε εκείνο που δίνεται στον ιερέα ως ικανότητα να κάνει. Του δίνει η Εκκλησία την ευλογία και την χάρη και ενδύεται τον Αρχιερέα Χριστό, που λάμπει».

Τον διάλογο μπορείτε να παρακολουθήσετε εδώ:

«Σχετικά με το Τυπικό των ακολουθιών της Εκκλησίας μας» (π.Θωμάς Χρυσικός, π.Χρυσοβαλάντης Θεοδώρου)